

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author

NO ES PERMET
FOTOCOPIAR PER
RAONS DE
CONSERVACIÓ FÍSICA

**ELS CAPITELLS EN L'OBRA
DE LLUIS DOMENECH I MONTANER**

(ANÀLISI DE L'EVOLUCIÓ DEL SEU ESTIL ARQUITECTÒNIC
CONCRETAT EN EL SISTEMA COLUMNARI)

VOLUM I. TESI

**TESI DOCTORAL
GERARDO GARCIA-VENTOSA**

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE CATALUNYA
Biblioteca

1400175733

5

Foto 5
Original bany circular dins d'una de les torrasses del castell, decorat amb motius florals en rajoles de colors col·locades al trencadís.

6 7

Foto 6
Absis de la cripta-panteó situada sota la torre esquerra del castell, construïda per Domènech i Montaner. Al centre de l'espai hi ha el sarcòfag amb estàtua jaçent, envoltat per columnes adossades que suporten arcs del sostre, molt decorats amb esferes florals.

8

Foto 7
Entrada a la cripta des de l'escala, amb parells de columnes grises a la base, fust i àbac color que contrasta amb el blanc dels capitells de diferents motius figurats i vegetals. Aquestes columnes suporten els arcs del sostre, molt decorats amb esferes florals.

Foto 8
Una de les columnetes adossades al mur de l'absis de la cripta de Sta. Florentina. La decoració del capitell en aquest cas es compon de motius vegetals en una disposició inspirada en l'estil gòtic.

CASA FUSTER

Ubicació:

Passeig de Gràcia, 132. Carrer Jesús de Gràcia, 2-6.
Carrer Gran de Gràcia, 2-4.

Dates:

1908. Projecte Lluís Domènech i Montaner.

18-12-1908. Concessió oficial del permís d'obres.

1911. Acabament d'obres.

Arxiu Administratiu Municipal. Expedient 1662-1906.
(ESP).

A la construcció no es va realitzar el pinacle del cos circular. L'escala d'honor que pujava des de la planta baixa fins a la planta pis principal, estava situada, segons el projecte, sota el pati esquerra, mentre que a l'obra es va situar en una posició simètrica contraposada respecte a l'eix del pas de carruatges, és a dir, per sota del pati dret. Aquesta escala fou enderrocada als anys seixanta, però encara existeixen petjades del seu punt d'arrencada. Tanmateix els pinacles de la barana del terrat van desaparèixer.

1978. Restauració de les façanes. Jaume Viñals i Lecina.

Propietari:

D. Mariano Fuster, Dª Consol Fabra de Fuster.

1961. E.N.H.E.R..

Us:

Habitatge. Edifici seu de E.N.H.E.R.

Catalogació Patrimonial:

Categoria B, capítol II: "Edificis i elements arquitectònics d'interès artístic, històric, arqueològic, típic o tradicional".

Documentació:

Plànols (Juliol 1908): Planta baixa, planta pis principal, Façanes Passeig de Gràcia i Carrer Major, Façana carrer Jesús, (microfilmades), planta pisos, planta coberta.

L'EDIFICI

L'edifici està ubicat en un solar que dóna a tres carrers, per la qual cosa està concebut com un edifici gairebé exempt, amb tres façanes. Es compon de planta

soterrani, planta baixa, planta pis principal, tres plantes pisos i una última planta amansardada.

La seva ubicació és privilegiada, doncs es veu l'edifici des de tots els punts del passeig de Gràcia, donada la condició urbanística que el situa al cim; a més de resoldre la continuïtat del traçat d'aquest passeig amb el carrer Gran de Gràcia, dues vies de diferent amplada.

L'articulació entre les façanes de ambdós carrers troba solució amb un gran cos cilíndric a mena de torre circular, volada per tal de no irrompre a la vorera. Aquest element, a la primera planta, es fa més transparent, formant gairebé una tribuna-galeria corbada que es recolza en una gran columna, i que serveix alhora per resoldre l'enllaç dels dos carrers de diferents amplades (veure fotografia nº 2).

La torre circular encara estava més destacada arquitectònicament al projecte original, donat que incloïa un pinacle al coronament d'aquest angle.

Aquesta solució ja ha estat utilitzada per Domènech i Montaner en obres anteriors. Es a la tribuna-galeria de la Casa Lleó Morera, però, on troba el seu immediat precedent.

L'edifici té un esquema de composició basat en tres elements: el primer és una mena de "porxada" a la planta baixa, a la qual els arcs es recolzen alternativament en dues columnes consecutives, o abasten algunes columnes.

Aquestes columnes de suport de la planta baixa són, en realitat, una sèrie de parells de columnes, col·locades perpendicularment a la façana. Composició aquesta que es manté al llarg de les façanes que donen a Gran de Gràcia i passeig de Gràcia, convertint-se en una sola columna a la façana del carrer Jesús (veure fotografies nº 1, 2, 3, i 4).

L'ús de parelles de columnes separades un metre entre elles, és una constant dins l'obra de Domènech i Montaner, els inicis de la qual ja es detecten al mur de tancament del Cafè-Restaurant de l'Exposició de 1888, amb l'estructura de doble mur que a la planta baixa està suportada per parelles de columnes unides per arcs. Posteriorment apareix al cos central del Pavelló d'Administració de l'Hospital de Sant Pau, i al Palau de la Música Catalana, és a dir, a les obres més importants.

El segon element és el cos central que abasta el pis principal i els tres pisos següents. Aquí, les obertures del principal i de les dues plantes següents marquen una composició vertical, mentre que l'última és un fris de finestres en grups de tres, que marca el final d'aquest cos, coronat per una balustrada correguda, només interrompuda per uns cossos que marquen la centralitat de cada façana. La centralitat i el caràcter representatiu de les dues façanes principals s'emfasitzen amb unes galeries al pis principal.

Aquestes galeries descansen sobre mènsules amb volutes d'inspiració jònica, alhora assentades en d'altres columnes més gruixudes (aïllades o amb el corresponent paràstid) amb capitells de tema floral de tipus gòtic.

El tercer element és el pis amansardat, amb pissarra, coronat per una altra balustrada que marca el coronament de l'edifici.

La composició de les dues façanes principals (la del Passeig de Gràcia i la del carrer Gran de Gràcia) és semblant, amb una volumetria molt donada per les galeries. Encara que les façanes no tenen la mateixa mida, segueixen el mateix ordre, i fins i tot semblen iguals.

Aquestes dues façanes segueixen el mateix esquema vertical compostiu que les façanes de la Casa Lleó Morera, a la qual no es donava prioritat a cap d'elles respecte a l'altra.

La façana del carrer Jesús de Gràcia, és molt més plana i horitzontal, degut a les seves dimensions, i a que encara que manté la mateixa composició de forats de les altres façanes, han desaparegut les tribunes.

El material emprat a la façana de l'edifici, és bàsicament la pedra. Aquesta monocromia es trenca per la pissarra negra de la mansarda, i el cromatisme de les columnes, amb les bases de pedra basàltica grisa i el granet rosa del fust.

A l'interior de l'edifici hi ha, a la planta baixa, un pas de vehicles que travessa tota la planta des de l'extrem dret de la façana del passeig de Gràcia fins al carrer de Jesús, separant en aquesta planta la part de l'edifici amb façana als tres carrers, amb la que només dóna al carrer posterior.

La part amb façana als tres carrers és un local que durant molts anys va estar ocupat pel Cafè Vienès. A l'altre costat del pas de vehicles es situen els dos nuclis d'escala de veïns, i entre ells apareixia la gran escalinata que pujava al pis principal.

Aquesta escalinata es situava sota d'un pati, a través del qual rebia llum zenital, seguint ja l'esquema espacial que Domènech i Montaner tenia costum d'aplicar en aquest tipus d'espais. Tenia, a més, una balustrada de columnetes policromes que s'ha perdut en ser enderrocada als anys '60.

Per aquesta escalinata s'arribava al gran hall de forma rectangular, caracteritzat per una columnata d'estil jònic que suporta una estructura de perfils metàl·lics vistos, adornats lateralment per uns cercles a mena de modillons.

CONCLUSIONS

La utilització de l'estructura metàl·lica es torna a manifestar vista, a les jàsseres recolzades sobre mènsules de pedra de la planta baixa de la façana posterior. Aquí es mostra, d'una forma clara, el comportament i la missió de cada peça, en una proposta molt semblant a l'emprada als finestrals del Cafè-Restaurant de l'Exposició de 1888, o al pòrtic de la planta baixa de la façana lateral del Gran Hotel de Palma de Mallorca.

En aquesta obra Domènech i Montaner torna a connectar amb els plantejaments austers i contundents del llenguatge

volumètric emprat a les seves primeres obres. La qual cosa es manifesta sobre tot a la façana posterior, i en la reducció de l'ornamentació a uns elements puntuals i molt potents dissenyats amb sobrietat dins d'una policromia escassa.

LES COLUMNES

Les columnes es situen als següents llocs:

A l'exterior, trobem les columnes que conformen la "porxada" de les façanes del passeig de Gràcia, i de Gran de Gràcia. Aquestes columnes estan doblades a l'interior de l'edifici, separades en una distància molt petita, i unides per arcs trilobulats, donant d'aquesta manera volum a la façana principal.

A la façana posterior, apareixen columnes al primer tram, que després es converteixen en pilastres per desaparèixer totalment al final.

Els capitells d'aquesta sèrie de parelles de columnes són de temàtica floral, l'exuberància de la qual es va perdent d'una manera progressiva a la façana del carrer de Jesús de Gràcia, resolta amb dues successions de columnes simples. De fet, els últims capitells d'aquesta façana semblen més aviat un suggeriment d'aquest element que no pas un element acabat.

Quant a les bases d'aquestes columnes tractades, també existeixen diferències entre les corresponents a la façana principal i les del carrer Jesús de Gràcia. Les primeres presenten una forma hexagonal que recorda directament un element mecànic: concretament una femella de cargol, com si s'estigués recargolant la columna al terra (una possible al·lusió a l'avenç industrial del moment, contraposat al decorativisme estilístic coetani, present als capitells). Les de la façana del carrer Jesús de Gràcia, en canvi, han estat convertides en una mera insinuació, amb més característiques de petit sòcol que de base sustentant pròpiament dita.

A la planta pis apareixen columnes a les tribunes de les dues façanes principals, amb un disseny evolucionat de l'ordre clàssic jònic.

A l'interior, a la planta baixa, la sèrie de parells de columnes de les façanes principals torna a donar-se en el pas de carruatges que travessa l'edifici per ambdós costats, fins arribar a la façana posterior. Tot i que mantenen la mateixa concepció, tant a l'utilització dels materials emprats a les columnes de les façanes principals, com a les formes de les bases hexagonals, canvia el disseny del fust, (ara estriat) i el dels capitells. Aquests, encara que també tenen motius florals, poseeixen una forma més adient a la missió estructural teòrica d'aquest punt, que és la d'ésser punt d'arrencada dels arcs que suporten les voltes del sostre de la planta baixa.

A la resta de la planta, les columnes es situen de manera aïllada. El disseny d'aquestes columnes torna amb la constant en l'ús dels materials, és a dir: pedra blanca per la base i el capitell i marbre rosa al fust. El disseny de la base és diferent a les de l'exterior i a les del pas de

carruatges, prenent la forma troncocònica amb petits relleus anells. Els capitells es redueixen a un collaret al voltant de la columna amb motius vegetals.

A l'interior de la planta pis, només n'hi ha al gran Hall, ubicat sobre la zona central del pas de carruatges. L'aspecte formal de les columnes de la planta pis és molt diferent a les de la resta de l'edifici, ja que són d'estil jònic. Precisament el fet d'haver triat l'estil clàssic per a la planta principal ens evoca una indirecta referència a la part noble de l'edifici, concepte ja aplicat per Domènech i Montaner en moltes obres seves.

A la planta del soterrani, les columnes són la perllongació de les de la planta baixa, amb un disseny molt més sobri, i només un material, el granet.

La tipologia del sistema columnari es la següent:

El primer tipus és el de les parelles de columnes situades a la planta baixa de les façanes principals.

En aquestes parelles de columnes sempre hi ha dos capitells de formes diferents que corresponen a la primera i tercera tipologia del sistema columnari d'aquesta obra.

La columna és de pedra basàltica grisa la base, de marbre de color rosa el fust, i de pedra de color groc el capitell. Es de secció circular (veure fotografies nº 6 i 7). La base és de secció hexagonal, amb els vèrtex superiors arrodonits per enllaçar millor amb el fust.

El fust és llis, de secció circular.

El capitell té, a la part superior, un àbac de secció quadrada en forma de tronc de piràmide amb els cantells de la base arrodonits; per sota hi ha, a cada una de les quatre cares, una flor de forma individualitzada i amb els traços vius i abstractes. Aquest capitell és l'última evolució del "Capitell Comillas" d'inspiració gòtica (quadre 19-B-7).

El segon tipus és el de les dues columnes situades a la planta baixa de la cantonada del carrer gran de Gràcia amb el de Jesús.

La columna és de pedra basàltica grisa la base, de marbre de color rosa el fust, i de pedra de color groc el capitell. Es de secció circular (veure fotografia nº 5).

La base és de secció hexagonal, amb els vèrtex superiors arrodonits per enllaçar millor amb el fust.

El fust és llis, de secció circular.

El capitell té a, cada una de les quatre cantonades, una mènsula de formes arrodonides, que té gravat a cada costat un tema floral.

Aquest capitell és una evolució de l'estil jònic, al qual el volum de les volutes s'ha convertit en mènsules arrodonides, i el dibuix de les volutes en flors (quadre 19-B-4).

El tercer tipus del sistema columnari correspon al segon tipus de les parelles de columnes situades a la planta baixa de les façanes principals.

La columna és de pedra basàltica grisa la base, de marbre de color rosa el fust, i de pedra de color groc el capitell. Es de secció circular.

La base és de secció hexagonal, amb els vèrtex superiors arrodonits per enllaçar millor amb el fust.

El fust és llis i de secció circular.

El capitell té, a cada una de les quatre cantonades, una mènsula recta amb un tema floral gravat a cada costat. Al centre de cadascuna de les quatre cares hi ha una flor de forma individualitzada, amb els traços vius i abstractes.

Aquest capitell és la simbiosi dels capitells de les dues tipologies anteriors: pren de la primera tipologia només les flors de cada cara, i de la segona, les mènsules amb el dibuix de flors a les volutes. El disseny d'aquest capitell, prové d'una evolució dels estils jònic i gòtic, i l'absència d'àbac i astràgal el situen dins del tipus "Capitell Collaret Hospital" (quadre 19-C-6).

El quart tipus el formen les columnes situades a la planta baixa de la façana posterior (veure fotografia nº 8).

La columna és de pedra, de secció quadrada, amb els cantells arrodonits.

La base no es distingeix.

El fust és llis.

El capitell es situa allà on la columna perd l'arrodoniment dels cantells; i consisteix en lleus formes abstractes, situades als cantells de la columna, que marquen i separen el canvi de la forma dels cantells (quadre 19-C-10).

Les formes abstractes d'aquest capitell, poden ser només la part superior de les mènsules arrodonides de les columnes de la tipologia segona, o meres referències a fulles d'acant.

El cinquè tipus és el de les columnes situades a les tribunes de les façanes principals (veure fotografia nº 10).

La columna és de pedra groga de secció circular.

La base és un element de secció circular més gran que el fust, amb la part superior arrodonida. Aquesta base és del tipus "Base Comillas".

El fust, a l'alçada que correspon a la part alta del pedestal, té un segon anell; per sota d'aquest anell el fust és llis, i per sobre és estriat. Es de secció circular.

El capitell és d'inspiració de l'ordre jònic, al que cada costat de les volutes s'ha convertit en un sol pla, com una cartela o mènsula, tot substituint el dibuix de les volutes per cercles. Aquest capitell presenta molta semblança amb el de la columna de fosa del magatzem de la Casa Thomas o de la Casa Gasull de Reus (quadre 19-C-9).

El sisè tipus el constitueixen les columnes situades a l'interior de la planta baixa del pas de vehicles (veure fotografia nº 11).

La columna és de pedra basàltica grisa la base, de marbre de color rosa la part central del fust, i de pedra de color groc els extrems del fust i el capitell. Es de secció circular.

La base és de secció hexagonal, amb els vèrtex superiors arrodonits per enllaçar millor amb el fust.

El fust és llis als seus extrems fets de pedra, i és estriat al mig, on és de marbre rosa. Es de secció circular.

El capitell té, a cada una de les quatre cares, una mènsula recta que mostra a cada costat i per davant un tema floral

gravat. Aquestes mènsules són el naixement dels arcs que suporten el sostre (quadre 19-C-8).

Aquest capitell troba el seu precedent als capitells mensulats de les columnes situades al "foyer" del segon amfiteatre del Palau de la Música Catalana; així com a les mènsules que hi ha per sobre del capitells de porcellana de la doble columnata de la façana principal del mateix edifici (aquestes mènsules suporten el naixement de quatre arcs, igual que a la Casa Fuster).

La setena tipologia és la de les columnes situades a l'interior de la planta baixa (veure fotografia nº 13).

La columna té la base de marbre de color beige, el fust és de marbre de color vermellós, i el capitell és de pedra.

La secció és circular.

La base és troncocònica, amb tres anells a la part superior. Es del tipus "Base Pere Mata", idèntica a l'emprada majoritàriament a l'Hospital de Sant Pau.

El fust és llis, de secció circular.

El capitell té una primera part que no és més que la continuació de la columna en la que estan gravats uns nervis. Per sobre hi ha un volum de secció circular molt més ample que la columna, al que apareixen, gravats de forma aïllada, uns motius vegetals amb flors, fruits, i fulles, que neixen dels nervis de la part inferior, més estreta, del capitell (veure fotografia nº 15) (quadre 19-C-2).

Les formes que representen motius vegetals, en certs casos es tornen molt abstractes, sent molt difícil reconèixer els motius vegetals que representen (veure fotografia nº 14) (quadre 19-C-3).

Aquest capitell és una evolució del capitell conformat per una corona de flors amb nervis a la part inferior, molt emprat per Domènech i Montaner, al qual s'ha augmentat notablement el diàmetre de la corona, deixant però la mateixa dimensió a l'alt de la corona.

A la gran columna de la cantonada, el capitell és del mateix tipus que aquest, havent substituït els temes vegetals per nius amb ocellets.

El vuitè tipus l'integren les columnes situades al gran hall de la planta principal (veure fotografia nº 9).

La columna és de marbre de color beige i té secció circular.

La base no es destaca; la columna té una primera part que és llisa i que arriba fins l'alçada de la part superior d'un pedestal.

El fust és estriat.

El capitell és d'ordre jònic (quadre 19-A-1).

Aquesta columna és clàssica, qualificant l'espai on es situa, segons el llenguatge arquitectònic de Domènech i Montaner.

El novè tipus és el de les columnes situades a la planta soterrani (veure fotografia nº 16).

La columna és de granet de color gris, de secció circular.

La base és un element de secció circular més gran que el fust, amb la part superior arrodonida. Aquesta base és del tipus "Base Comillas".

El fust és llis i de secció circular.

El capitell és una corona de diàmetre molt més gran que el fust, amb la part baixa arrodonida, on hi ha gravats uns semicercles formant una orla (quadre 19-C-11).

Aquest capitell és una evolució del capitell de les columnes de l'interior de la planta baixa (tipologia setena); que és, alhora, una evolució del capitell conformat per una corona de flors, a la que s'ha augmentat notablement el diàmetre de la corona, i en el que les formes vegetals han evolucionat envers formes abstractes.

fa una distinció clara entre el sistema columnari de l'interior i el de l'exterior de l'edifici. Però no a causa dels aspectes cromàtics o de materials, que és la diferenciació que havia fet fins ara, sinó a través del llenguatge de la forma.

En aquesta obra el sistema columnari evoluciona molt ràpidament i d'una forma rica, abandonant la reproducció mimètica dels temes florals, i anant cap a una abstracció de les formes, siguin d'origen floral o d'altres formes orgàniques.

CONCLUSIONS

La gamma cromàtica de les columnes és més suau i reduïda que la utilitzada en algunes obres anteriors amb més força de color (cas del Palau de la Música Catalana o l'Hospital de Sant Pau). Aquest cromatisme es perd totalment a les columnes de la façana del carrer Jesús de Gràcia, on són únicament de pedra blanca.

Destaca per la seva singularitat el capitell de la gran columna central que suporta la torrassa, impressionant per la seva temàtica molt detallada: una successió de nius amb els ocells corresponents, com si haguéssin triat el lloc axial i preferent de l'edifici per niar, emmarcats per unes grans fulles de palma, a mena de gran arbre protector. Aquesta finor al tractament, molt detallat, contrasta amb els capitells del mateix edifici situats a la façana del carrer Jesús, on l'abstracció va simplificant tot vestigi de realitat. Entre un i els altres es veu la varietat de tipologies florals que es desenvolupen al llarg de totes tres façanes, mostra de la gran creativitat de Domènech (veure fotografia nº 12).

Aquest tema de nius en una mena de capitell, té un precedent al gran capitell de la columna del monument a D. Antonio Lòpez, primer marquès de Comillas, on s'observava un niu amb ocells, en la mateixa disposició que en aquest capitell.

En aquesta obra es manifesten dues tendències dintre del sistema columnari: la primera es manifesta a les columnes de l'exterior, i a les del pas de vehicles (que Domènech i Montaner ha entès com una prolongació del carrer). L'estil floral d'aquestes columnes agafa formes més potents i abstractes, amb una rotunditat a les formes que arriba fins i tot a allunyar-se totalment del model natural, i fer-lo completament irreconeixible. Això es produeix juntament amb l'aparició d'una proporció molt gruixuda de la columna.

La segona tendència es manifesta a les columnes de l'interior de la planta baixa i soterrani (excepte les de la planta principal, el disseny de les quals respon a connotacions representatives). L'estil floral d'aquestes columnes es més subtil i molt poc exuberant, amb formes suaus i discretes, encara que de vegades també irreconeixibles per la seva abstracció. Això es produeix juntament amb una proporció molt esvelta de la columna.

Totes aquestes consideracions ens demostren que, en aquesta obra, Domènech i Montaner per primera vegada

1

2

Foto 1
Façana de la Casa Fuster que dóna al Passeig de Gràcia, on destaca la volumetria de la tribuna del primer pis.

Foto 2
Cantonada inferior de la Casa Fuster de la que es destaca una gran torre circular a mode de ròtula, volada sobre la planta baixa.

3

4

Foto 3
Cantonada superior de la Casa Fuster. La façana del carrer Jesús és molt més plana i horitzontal que la del carrer Gran de Gràcia.

Foto 4
Façana posterior de la Casa Fuster, al carrer Jesús, on s'acusa la distribució de planta baixa i quatre pisos, tractats aquests sense correlació d'importància.

Foto 5
Columnes exteriors de la planta baixa de la cantonada superior. Contrasta la volumetria de les del carrer Gran de Gràcia, que són exemptes i amb fust vermellós, amb les del carrer Jesús, les quals s'adossen a la façana.

5

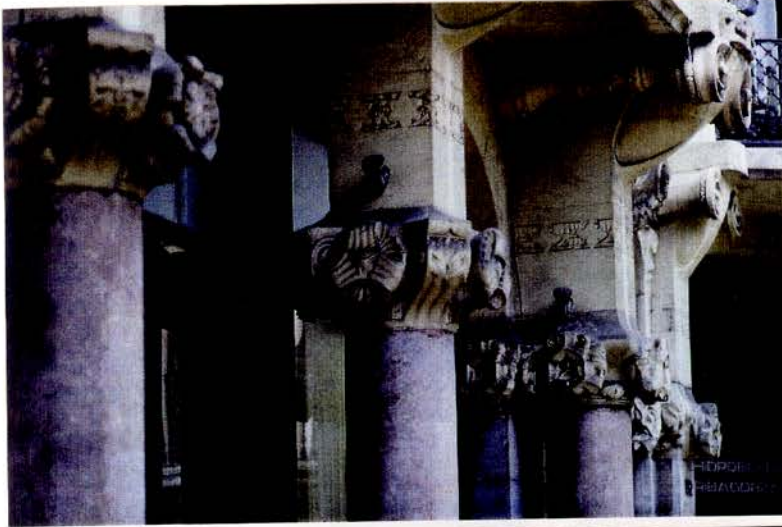
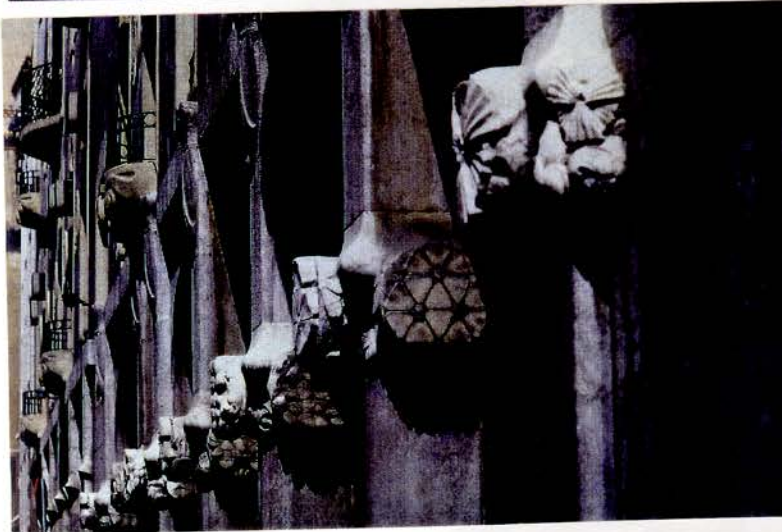

Foto 6
Capitells de les columnes exteriors de la planta baixa de la façana del Passeig de Gràcia des de la cantonada. Els últims es corresponen als capitells de les pilastres amb el mateix motiu ornamental, repetit a les diferents cares, mentres que els de la cantonada, exemptes, queden emmarcats per volutes invertides. Els motius ornamentals d'aquests capitells són esquematitzacions de flors en evolució vers l'abstracció.

6

7

Foto 7
Capitells de les primeres columnes exteriors de la planta baixa de la façana del carrer Jesús. Respecte dels capitells anteriors les flors de les cares han perdut volumetria.

8

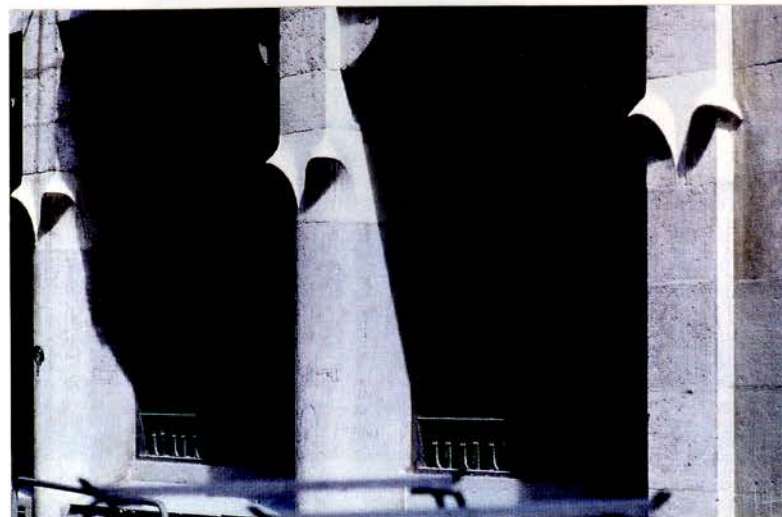
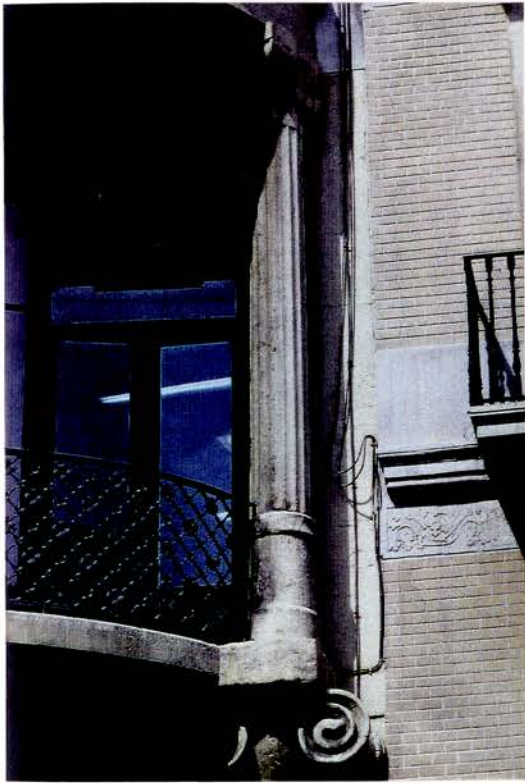

Foto 8
Columnes exteriors de la planta baixa a l'extrem de la façana del carrer Jesús. La base no es distingeix del fust llis, i el capitell s'ha convertit en una mera composició lineal en una disposició que ja podem considerar com abstracta, fet que coincideix amb la part de la façana més "secundària" de l'edifici.

Foto 9
 Gran espai interior del primer pis de la Casa Fuster travessat per parells de columnes d'estil jònic que suporta una jàssera metàl·lica decorada en els costats amb modillons, corresponent a la part noble de l'edifici.

9

10

Foto 10
 Detall de balcó del primer pis amb columna de dra de secció circular, la base llisa i estriat el fust, amb capitell d'inspiració jònica amb el costat de les volutes convertit en un pla. Aquestes columnes queden recolzades sobre grans capitells jònics en forma de mènsula sobre les columnes exteriors de la planta baixa.

11

Foto 11
 Parells de columnes a l'interior de la planta baixa corresponent a la zona d'entrada de vehicles. La base és de pedra gris de secció hexagonal, el fust és estriat de marbre rosa al mig i de pedra llisa als extrems, mentre que els capitells es basen en quatre mènsules decorades frontalment amb temes florals i llises als costats fent de suport de l'arrencament dels arcs.

12

Foto 12
 Detall del recolzament de tribuna del primer pis de la cantonada sobre mènsules decorades, sobre la columna de la planta baixa, el capitell, de la qual ja no té funció estructural, i està decorat molt detalladament amb una successió d'ocells i nius.

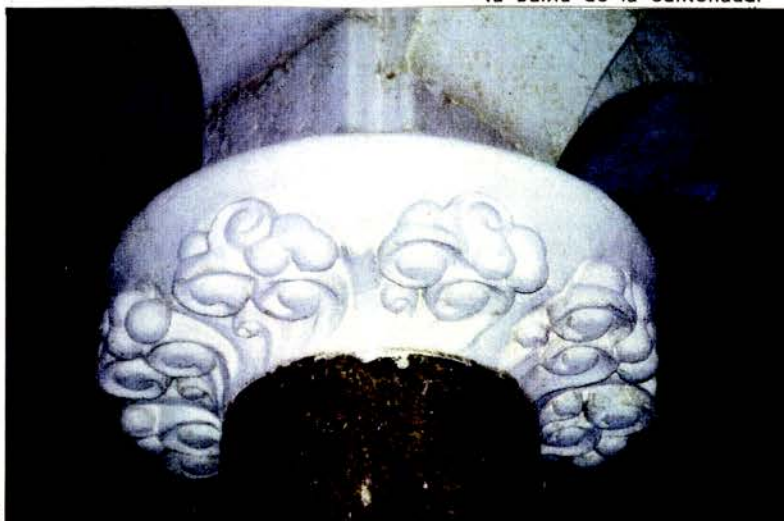
13

Foto 13
Espai interior de la planta baixa entre les tres fapanes, amb columnes de base troncocònica de marbre color beige, fust llis de marbre vermellós i capitell de pedra blanca. La decoració es basa en incisions de temes vegetals simplificats en forma de nervis.

Foto 14
Detall de capitell corresponent a columna més endarrerida d'aquesta mateixa zona interior de la planta baixa. Aquest capitell ja descrit és una evolució del de corona de flors sobre nervis, molt emprat en d'altres obres de Domènech i Montaner i té la mateixa composició que el de la columna exterior de la planta baixa de la cantonada.

14

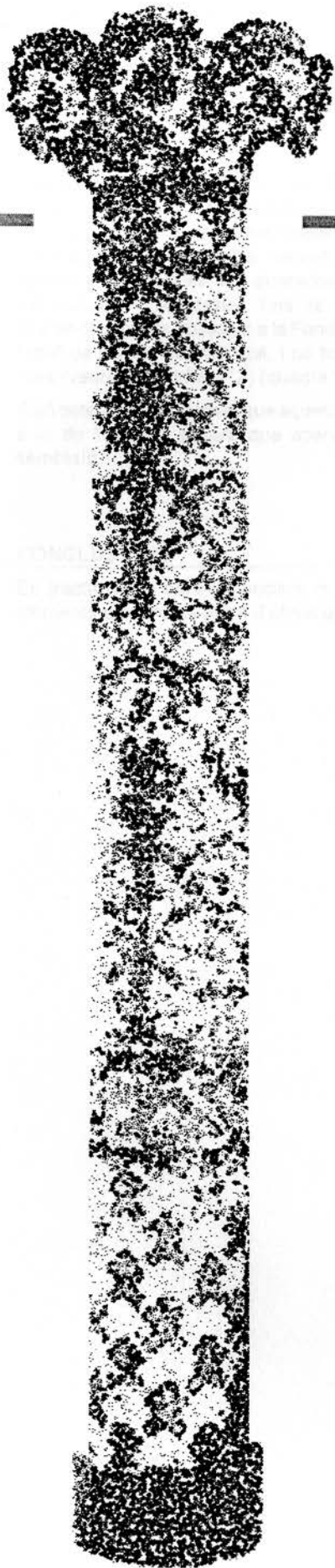
15

Foto 15
Detall de capitell de columna interior de la planta baixa entre les tres fapanes, consistent en bloc de pedra circular decorat a la seva part baixa per esquematitzacions de motius vegetals en una evolució de la corona floral vers l'abstracció.

16

Foto 16
Conjunt de columnes monocròmes de la planta soterrani de pedra gris, corresponent a una zona secundària; són senzilles en la seva composició, de la qual només hi destaquen les seues incisions en forma de semicercles al voltant del capitell, record llunyà del de corona floral.

BIBLIOTECA FONT DE RUBINAT. REUS

Ubicació:

C/ Galanes.

Dates:

1910.

Propietari:

Família Font de Rubinat.

Col.laboradors:

Possiblement l'escultor Eusebi Arnau i Mascort.

L'EDIFICI

La biblioteca es col·loca ocupant tota la planta primera d'un edifici annexe a la casa pairal de la família. A través del pati interior es produeix l'accés a la biblioteca, un espai a doble alçada amb obertures a l'exterior que donen al carrer.

La façana al pati és un pla molt auster de maó vist, al mig del qual es situa una única porta ornamentada amb columnes de pedra blanca (veure fotografia nº 1).

El tractament del pla amb la porta recorda les façanes laterals dels Pavellons d'Infermeria de l'Hospital de Sant Pau, o la façana posterior del pavelló 5-6 de l'Institut Pere Mata.

A l'interior, destaca l'existència d'una llar de foc datada a l'any 1910, amb una forma que recorda la de la Fonda Espanya, feta per Eusebi Arnau (veure fotografies nº 3 i 4).

LES COLUMNES

Les úniques columnes que trobem són les de la porta d'accés.

Les columnes són adossades de pedra blanca, de secció circular.

La base és una voluta descendent, semblant a les dels finals dels arrambadors que es troben al costat de les portes de la galeria interior de l'Institut Pere Mata, i a les portes d'entrada dels Pavellons d'Infermeria de l'Hospital de Sant Pau.

El fust és de secció circular.

El capitell és de secció circular, té a la part baixa nervadures que es transformen en un volum en forma de corona de flors.

Aquest capitell és molt semblant al de les portes del Pavelló 5-6 de l'Institut Pere Mata, amb la diferència de què aquest no té el petit àbac sobre el capitell, i el perfil del capitell és recte i les nervadures obliqües. Les nervadures obliqües no apareixen als capitells de Domènech i Montaner fins la Casa Lamadrid. Posteriorment les trobarem a la Fonda Espanya i al Gran Hotel de Palma de Mallorca, i no tornaran a aparèixer més (veure fotografia nº 2) (quadre 20-C-2).

Això determina clarament que aquesta porta és posterior a la de l'Institut, encara que aparentment sigui molt semblant.

CONCLUSIONS

Es tracta d'una obra secundària en la que s'aprofiten elements dissenyats per a d'altres projectes.

1

2

Foto 1
Porta d'entrada a la biblioteca des del pati interior, ornamentada amb columnetes adossades de pedra sobre base amb voluta descendent ja vista en obres anteriors. La llinda està molt ornamentada amb amb relleus de formes corbes que realcen l'obertura.

Foto 2
Detall del capitell de la columna que emmarca la porta d'accés a la biblioteca Font de Rubinat decorat amb corona floral sobre nervadures obliqües enroscades a la part baixa.

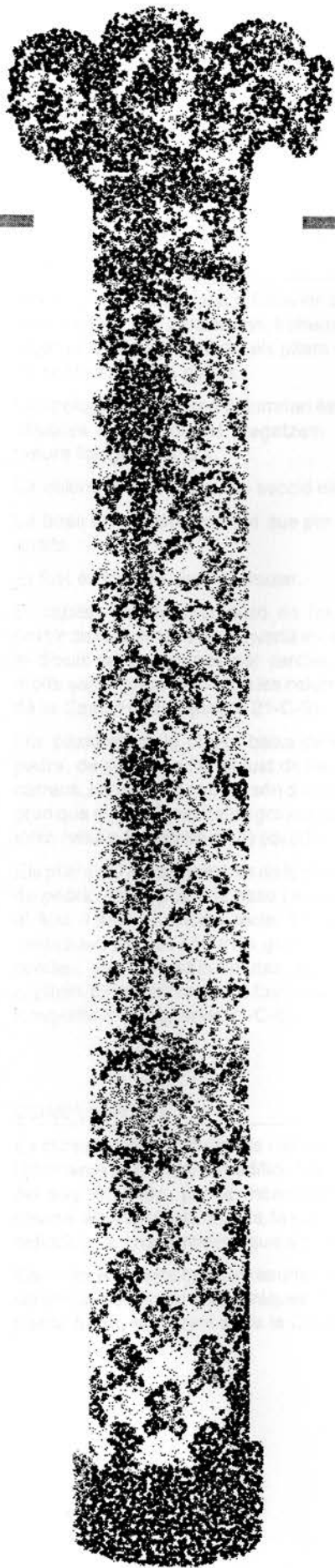
3

4

Foto 3
Escala interior de la biblioteca a doble espai. Es tracta d'una escala de cargol que marca molt la verticalitat. Hi ha decoració de bandes florals a la llinda intermija i a l'arc superior, de pedra blanca.

Foto 4
Llar de foc de l'interior de la Biblioteca, profusament decorada en relleu amb temes heràldics i florals, que recorda la de la sala de descans de la Fonda Espanya, realitzada per Eusebi Arnau.

CASA GASULL. REUS

Ubicació:

Carrer Sant Joan, nº 29. Reus.

Dates:

1911. Arquitecte: Lluís Domènech i Montaner.

Us:

Habitatge a la planta pis, i magatzem d'olis a la planta baixa.

Col.laborador:

Pere Domènech i Roura.

L'EDIFICI

L'edifici consta de planta baixa i dues plantes pis. Situat a un solar en cantonada, l'edifici ocupa tota la façana del carrer de Sant Joan, on és colindant amb la Casa Rull. La part posterior del solar, amb façana al Mercat Municipal, hi està ocupada només en planta baixa.

El magatzem d'olis ocupa tota la planta baixa, i l'habitatge la resta de l'edifici.

Les façanes consten d'un cos que fa de sòcol, que no és més que la planta baixa, amb pilastres que ocupen tota la planta i unes grans obertures a la façana principal que corresponen a les oficines. La façana lateral presenta unes finestres corregudes a la part alta, només interrompudes per les pilastres. Tot aquest cos és de pedra.

La part superior de l'edifici és un volum quadrat, molt pesat, amb obertures tripartites en disposició simètrica i esgrafats als paraments opacs. Per sobre es situa un fris de finestres amb pilars de maó vist, que desapareix a la façana posterior.

Les dues façanes que donen al carrer tenen una terrassa ocupant tota la façana principal i la part central de la façana lateral. La façana posterior dóna al terrat del magatzem, havent-hi una terrassa central a les golfes (veure fotografia nº 4).

Les balustrades d'aquestes terrasses estan formades per columnetes d'estil jònic, de ceràmica, amb el capitell de color blanc i la resta de color groc. La base és un cilindre una mica més ample que la resta. Hi ha un reenfonçat que separa el fust de la base i un altre que el separa del capitell, el qual és una simplificació de l'ordre jònic (veure fotografia nº 3).

A l'interior, la decoració és totalment noucentista, amb colors suaus, predominant els grocs, blancs, i daurats. Dins d'aquest ambient s'opren un arrambador de ceràmica de color rosa.

LES COLUMNES

Hi ha columnes de fosa a l'interior del magatzem, a la planta baixa. Per altra banda, trobem les pilastres de les façanes a la planta baixa i els pilars del fris de finestres de la planta de les golfes.

La tipologia del sistema columnari és la de les columnes situades a l'interior del magatzem de la planta baixa (veure fotografia nº 2).

La columna és de fosa, de secció circular.

La base no es destaca més que per l'existència de tres anells.

El fust és llis i de secció circular.

El capitell és una inspiració de l'ordre jònic, on cada costat de les volutes s'ha convertit en un sol pla, substituint el dibuix de les volutes per cercles. Aquest capitell té molta semblança amb el de les columnes de les tribunes de la Casa Fuster (quadre 21-C-9).

Les pilastres de la planta baixa de les façanes són de pedra, de secció recta, el fust de les quals és d'obra de carreus, i la base i el capitell són d'una peça sencera, més gran que el fust. El capitell té gravades unes volutes d'estil jònic (veure fotografia nº 4) (quadre 21-B-4).

Els pilars del fris de finestres de la planta de les golfes són de pedra, pel que fa a la base i el capitell, i de maó vist al fust, i són de secció recta. La base i el capitell es destaquen perquè són més grans, tenint el capitell dos cercles, com si fossin volutes, repetint la solució dels capitells de les columnes de fosa de la planta baixa (veure fotografia nº 1) (quadre 21-C-8).

CONCLUSIONS

Es dubtosa l'actuació directa i continuada de Domènech i Montaner sobre aquest edifici. Més aviat sembla obra del seu fill, Pere, per la monumentalitat general que emana, els esgrafiats murals, la sobrietat decorativa i, en definitiva, el Noucentisme que s'hi desprén.

Els únics elements que sobresurten són la balustrada de ceràmica de columnetes jòniques i el pilar de fosa de la planta baixa, semblant al de la Casa Fuster.

1

Foto 1
 Detall de fris de finestres del pis superior al voltant de tot l'edifici amb pilars de base lisa, fust de maó i capitell de consistència en una simplificació de l'ordre jònic, en el qual el record de les volutes queda marcat per petits cercles laterals.

2

Foto 2
 Columna de fosa de l'interior del magatzem de la planta baixa. Fust molt estilitzat amb alguns anells al seu voltant. És d'inspiració de l'ordre jònic, amb les cares de les volutes més planes com a la tribuna principal de la Casa Fuster.

3

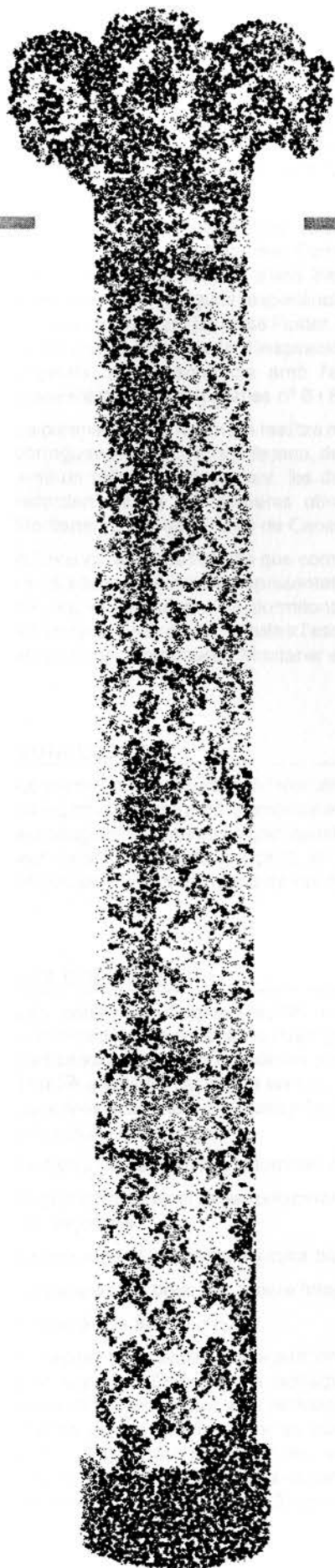

Foto 3
 Detall de la balustrada del balcó principal a la façana interior, que consisteix en una sèrie de columnetes jòniques amb capitell de porcellana. Aquest balcó descansa sobre grans mènsules de pedra amb volutes

4

Foto 4
 Vista general de la Casa Gasull des de la plaça, en composició horitzontal de tres pisos. Destaquen les pilastres adossades de la planta baixa amb capitells plans de tipus jònic.

CASA SOLÀ. OLOT.

Ubicació:

Casa Solà-Morales. Passeig d'en Blay (El Firal), 38-40. Olot.

Dates:

1781. Edifici barroc.

6-11-1913. Permís obres reforma Domènech i Montaner.

1915. Acabament de les obres.

Propietari:

Francesc Solà Fluvià.

Us:

Residència particular.

Col.laboradors:

L'escultor Eusebi Arnau.

L'EDIFICI

La reforma efectuada per Domènech i Montaner, es basa en la remodelació de la façana, i en l'organització de l'escala i nous accessos a la planta noble.

L'edifici era una casa pairal del 1781, d'estil barroc, en que l'element més destacat era els esgrafiats de la façana, que s'atribueixen a Francesco Barili Bernasconi, natural de Corella (bisbat de Como, Itàlia).

A la composició de la façana Domènech i Montaner aplica l'esquema acadèmic que ha utilitzat a la majoria de les seves obres; amb un primer cos molt buidat, un cos central amb obertures amb un ordre constant, i un coronament molt perforat consistent en aquest cas en un fris de finestres que es converteix en una llotja de columnetes i obertures.

L'aplicació concreta d'aquest esquema a la façana va consistir en perforar la part baixa, molt opaca, mitjançant una gran obertura central amb balcons amb baranes de ferro, i dues columnes amb dones adossades, com cariàtides, de l'escultor Eusebi Arnau; i una llotja a l'última planta (veure fotografies nº 1 i 2).

La gran obertura a la part baixa, dóna llum a la planta semisoterrani, i a l'entresol, destinats a espais secundaris. Aquesta solució ja va ser aplicada amb la mateixa tipologia a la Casa Thomas, i formalment molt semblant a la Casa Lleó Morera. Encara que la solució estructural

de grans arcs suportats per dues columnes al mig, és una solució posterior a aquestes dues cases i que Domènech i Montaner la utilitza per primer cop al Gran Hotel de Palma de Mallorca i després a la Casa Fuster (veure fotografia nº 3).

Per sobre es situen dues plantes, amb balcons seguint un ritme constant i simètric, que Domènech i Montaner trenca amb la col·locació d'una tribuna volada sobre mènsules radials, seguint l'experiència de les tribunes de la Casa Lleó Morera i la Casa Fuster. L'ornamentació de la tribuna segueix l'estil d'inspiració gòtica de temes vegetals, en consonància amb l'estil de la façana preexistent (veure fotografies nº 6 i 8).

La coronació de la façana la realitza mitjançant una llotja correguda al llarg de tota la façana, del tipus gòtic català, amb un ràfec molt important, les dimensions del qual recorden als de les primeres obres, com el Palau Montaner, o la Casa Roura de Canet de Mar.

A l'interior, destaca l'escala que comunica la planta pis, on es situen les estances representatives, amb la planta segona on es situen els dormitoris. Aquesta escala, il·luminada zenitalment, repeteix l'esquema espacial tan elaborat per Domènech i Montaner en obres anteriors.

CONCLUSIONS

La intervenció de Domènech i Montaner en aquest edifici es realitza de forma molt harmònica amb l'edifici existent, aconseguint un resultat de gran qualitat formal, amb una lectura homogènia de la façana, en sintonia amb l'estil barroc dels antics elements de l'edifici.

LES COLUMNES

Les columnes d'aquest edifici es troben situades únicament a la façana; amb dues grans columnes a la part baixa que ocupen les plantes semisoterrani i baixa. També a la llotja del segon pis (les golfes), hi han nou columnes exemptes, més dues pilastres del mateix tipus adossades als extrems.

La tipologia del sistema columnari és la següent:

El primer tipus és el de les columnes situades a la llotja del segon pis.

La columna és de pedra de color blanc.

La base és del tipus àtic (veure fotografia nº 7).

El fust és de secció circular.

El capitell té un astràgal a la part inferior, i un àbac a la part superior. Entremig es destaquen dos nivells; el superior té dues volutes a les cantonades i una flor al mig, mentre que al nivell inferior es situen unes fulles de palma. Pel tamany de les volutes, aquest capitell és de inspiració de l'ordre compost, amb temes d'ornamentació vegetals (veure fotografia nº 5) (quadre 22-B-6).

Les columnes són diferents quant als capitells, variant l'element entre volutes i les grans fulles de la part baixa. Entre tots els capitells, hi ha dos models, però, repetits, que segons la família Sola-Morales, van ser dissenyats per Francesc Solà Fluvià, molt curiosos pels temes de flor de llis, i per les volutes invertides, és a dir enroscades cap a dalt, respectivament.

El segon tipus és el de les columnes situades a la part baixa de la façana.

La columna és de pedra de color blanc, i cadascuna té adossada una gran figura femenina decorativa, realitzades per l'escultor Arnau, que recorden les originals de la planta baixa de la casa Lleó Morera (veure fotografia nº 4).

La base és una transició del fust de secció circular a la vorera amb un element de secció quadrada.

El fust és de secció circular a la planta entresol, i de secció quadrada amb els cantos arrodonits a la planta semisoterrani.

El capitell és d'ordre clàssic jònic, amb fullatge petit interior (quadre 22-A-1).

CONCLUSIONS

El sistema columnari segueix el plantejament jerarquitzador que Domènech i Montaner ha emprat sempre, amb la utilització d'un ordre clàssic, preferentment el jònic, per als espais més representatius, utilitzant en els altres llocs, capitells més evolucionats.

Les columnes totalment monocromàtiques, situen el sistema columnari d'aquesta obra dins de la contenció cromàtica de l'última etapa de Domènech i Montaner, amb un cert retorn als plantejaments inicials del disseny de capitells.

1

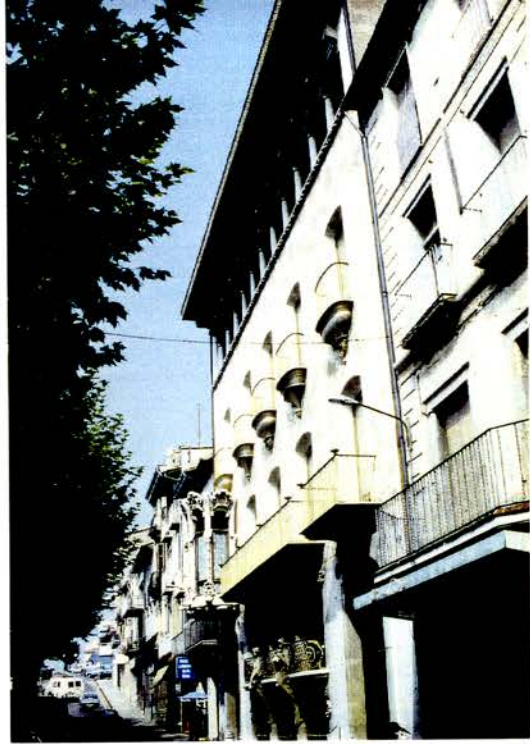

Foto 1
Façana principal de la Casa Solà a Olot a la qual Domènech i Montaner va fer una reforma que es concreta en les obertures de la part central de la planta baixa, la tribuna volada del primer pis, molt ornamentada, i la galeria del pis superior coronada per un ràfec.

2

3

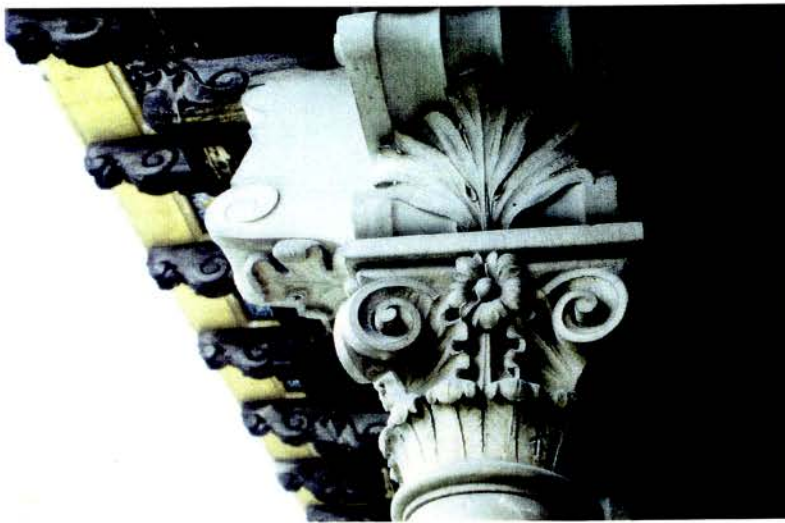
Foto 2
Detall de les dues escultures adossades de la planta baixa representant dues figures femenines de delicada execució per part d'Eusebi Arnau.

Foto 3
Exterior de la planta baixa, amb obertures unides per grans columnes jòniques a les quals s'adossen dues grans escultures femenines i balustrades metàl·liques amb flors.

4

Foto 4
Detall d'una de les columnes exteriors de la planta baixa amb figura femenina adossada. Aquesta columna uneix les obertures dels dos nivells semisoterrani i entresol. El capitell és d'ordre jònic amb decoració vegetal entre les volutes.

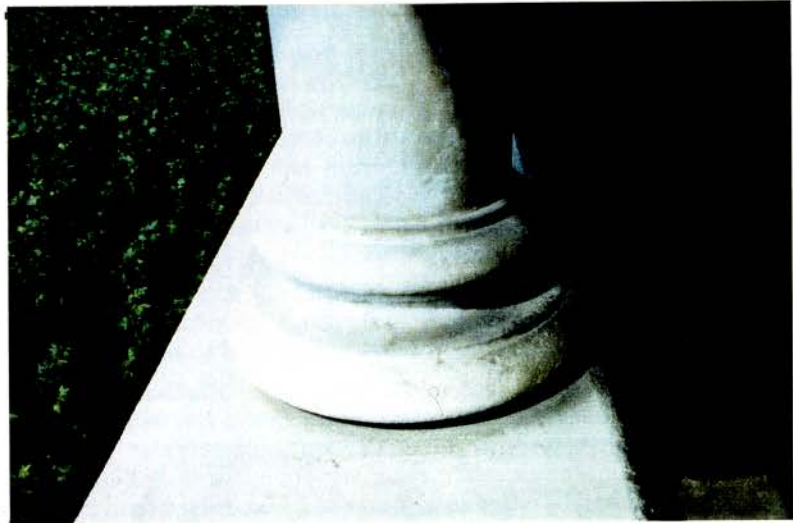
5

Foto 5
Capitell d'una de les columnes de la galeria del pis superior de la Casa Solà, amb decoració inspirada en l'ordre compost: volutes amb perfil de fulla entra les quals una flor oberta, sobre corona palmiforme. Aquest capitell suporta unes mènsules en forma de voluta invertida, amb grans fulles tot en pedra blanca.

6

Foto 6
Detall de la tribuna volada, adossada al primer pis. Està ricament decorada amb motius diversos del repertori modernista.

7

Foto 7
Detall de la part inferior d'una de les columnes de la galeria del pis superior. La base, realitzada en pedra, es compon de torus superposats amb escòcia intermitja. El fust és llis, del mateix material.

8

Foto 8
Detall de la profusa ornamentació en sentit radial que suporta la tribuna volada del primer pis.

ULTIMES OBRES DE DOMENECH I MONTANER

CASA DOMÈNECH A CANET DE MAR

A Canet es va instal·lar Domènech i Montaner, en una antiga masia del s. XVIII, on passava els estius, i posteriorment, als voltans dels anys '10, es va construir una casa al jardí de la masia, on va passar llargues estades cap al final de la seva vida.

La casa està situada a la cantonada formada per la Riera Gabarra i la Riera Buscarons, espai que antigament es deia "Plaça de la Llenya".

L'autoria del projecte no està molt clara, doncs en ser un edifici realitzat en els últims anys de la vida de Domènech i Montaner, és lògic pensar que probablement el seu fill Pere hi intervingués de forma bastant activa. De totes maneres, hi han molts elements que s'identifiquen clarament amb l'estil de Domènech i Montaner, i no pas amb el del seu fill.

Entre els anys 1980-1983 es va realitzar, per Lluís Domènech i Girbau, besnet de Domènech i Montaner, i Roser Amadó i Cercós, la ubicació dins del jardí i la planta baixa de la Casa Domènech d'una Seu Bancària.

L'edifici té planta baixa, pis i golfes, amb tres façanes, dues als carrers i la tercera al jardí. La planta baixa és més gran que la resta de l'edifici, ocupant part del jardí, amb un sostre que constitueix la terrassa de la planta pis, amb un esquema semblant al de la Casa Navàs (veure fotografia nº 3).

Les dues façanes al carrer es troben a la cantonada en un petit xamfrà on es situa, a la planta baixa, l'accès a l'edifici, i una tribuna-galeria de planta rectangular d'aire gòtic a la planta pis. Per sobre es situa un gran finestral que està coronat per un frontó amb un arc apuntat, que emfatitza l'accès a l'edifici (veure fotografia nº 4).

La composició de la cantonada adopta una solució, però amb una tribuna quadrada, molt semblant a la que Domènech i Montaner va realitzar al Gran Hotel de Palma de Mallorca.

Els elements decoratius de la tribuna tenen molta semblança amb obres precedents, com la barana, que recorda a la del segon pis del doble espai de l'escala de la Casa Navàs. O els arcs trilobulats amb gablet triangular, que són com els de les finestres de l'últim pis del Pavelló d'Administració de l'Hospital de Sant Pau (veure fotografia nº 1).

La façana a la Riera Buscarons adopta una composició tripartita, amb una terrassa a la planta primera, que dona al conjunt un aire representatiu, contrastant amb la

planeitat de l'altra façana, que adopta una imatge més aviat de façana lateral.

L'edifici té un sòcol de pedra fins l'ampit de les finestres de la planta baixa. Per sobre d'ell, es situa un cos amb façana pintada, i per damunt, el coronament amb un fris de maó vist, compost per finestres i rajoles de colors blau, blanc i groc. La coberta té un ràfec molt potent de maó vist, amb mènsules.

El fris de finestres de la planta de les golfes, és una successió d'arcs petits trilobulats i arcs rebaixats el doble de grans, que recorden el ritme de la "porxada" de la planta baixa del Gran Hotel de Palma de Mallorca, i de la Casa Lleó Morera.

Les finestres de les plantes baixa i pis són de pedra, llevat de les del cos del jardí de la planta baixa, que són de maó vist.

A l'interior destaca el sostre del vestíbul de l'escala, amb arcs de maó vist, i el propi espai a doble alçada de l'escala a la planta pis i golfes, concebut com a element generador d'espai interior de la part privada de l'habitatge.

El plantejament d'aquest espai manté una sintonia molt clara amb el tractament que Domènech i Montaner ha fet, en el decurs de la seva obra, d'aquest tipus d'espais, als quals ha donat sempre un caràcter dinamitzador del conjunt.

CONCLUSIONS

Els elements neo-gòtics de la planta pis, com la tribuna i les finestres de la façana lateral, imprimeixen el seu caràcter de forma molt acusada a la resta de l'edifici, que no aconsegueix atenuar els elements ornamentals d'aire modernista.

De tota manera, hi han molts elements del llenguatge arquitectònic de Domènech i Montaner, com: la composició tripartita de la façana principal, la resolució de la cantonada, el fris de finestres sota la coberta, la successió d'arcs alternats del mateix fris, els elements decoratius de la tribuna i dels balcons de la façana al jardí, les rajoles del fris de finestres i de l'interior de la planta baixa, els arcs de maó vist del vestíbul de l'escala, el tractament de l'espai a doble alçada de l'escala a la planta pis, la resolució de l'estructura de fusta del sostre de l'escala, i l'ornamentació floral de les mènsules o de l'escala, que fan que es pugui afirmar que aquesta obra és del propi Domènech i Montaner o totalment influenciada per ell.

LES COLUMNES

A la planta baixa de les façanes, totes les portes i finestres estan emmarcades per columnetes gòtiques, però sense decoració.

Al pis principal de la façana de la Riera Buscarons i de la façana al jardí, els balcons tenen els marcs amb motlures d'elements vegetals (fulles triangulars, flors, pinyes i

fulles amb glans). El balcó de la cantonada és de tipus gòtic, de triple arc lobulat al front i un a cada banda, amb teulada, suportats per columnetes molt estilitzades amb capitells iguals de doble fulla i base de quatre volutes sobre altes peanes separades per grans fulles obertes. Aquest model es repeteix a les finestres geminades de la Riera Gavarra (veure fotografia nº 2).

A l'interior només hi han les columnes de fusta que suporten el sostre de l'escala.

A més, la balustrada de l'escala està constituïda per columnetes tipus àmfora. Tots les pilastres de maó tenen capitell vegetal de guix.

Les columnes de la tribuna i de les finestres geminades són d'estil gòtic, de pedra, amb secció circular (veure fotografia nº 1).

La base és de tipus gòtic, en la què els motius dels elements dels vèrtex són vegetals o geomètrics, alternant-se a cada columna.

El fust és molt esvelt i de secció circular.

El capitell té doble fulla, amb àbac i astràgal molt acusats (quadre 23-A-3).

CONCLUSIONS

Els capitells d'aquesta obra no aporten res al sistema columnari de Domènech i Montaner, donat que són d'estil gòtic a la planta noble. Els de les finestres de la planta baixa són d'un estil gòtic molt simplificat, en el què la simplificació del capitell segurament té més a veure amb el cost econòmic del seu treball, que amb un disseny abstracte.

Més interessant és la resolució estructural del capitell de fusta que suporta el sostre de la coberta, que respon a un criteri de racionalització tecnològica, tractant les seves línies amb una sensibilitat, que dona un resultat que suggereix els capitells de la casa Tassel a Bruxelles de V. Horta (veure fotografia nº 5) (quadre 23-C-8).

CAPELLA-PANTEO FAMILIA FONÇ AL CEMENTIRI DE CANET DE MAR

No es disposa d'informació d'aquesta obra, per la qual cosa no es pot situar dins de la producció firmada de Domènech i Montaner. Té, però, uns elements que permeten situar-la dins de la seva influència directa, ja hagi estat realitzada per ell mateix, o pel seu fill Pere sota les directrius de Domènech i Montaner.

La capella és de planta quadrada, amb sostre de volta suportat per columnes-contraforts a les cantonades, amb capitells a mena de mera insinuació en relleu de volutes, que acaben amb una mena de cariatide representant un àngel (veure fotografia nº 7).

Aquest conjunt recorda el porxo adossat a l'entrada del Pavelló Central d'Operacions de l'Hospital de Sant Pau.

La coberta té un cupulí de pedra suportat per vuit pilars, amb una forma molt semblant als cupulins de la porta d'accés al recinte de l'Institut Pere Mata, o dels dipòsits d'aigua dels Pavellons d'Infermeria de l'Hospital de Sant Pau.

Un altre element, la composició del qual es relaciona amb la obra de Domènech i Montaner, és l'arc de l'entrada a la capella, que està decorat amb orles de petits arcs, de disseny igual a l'arc d'entrada al Pavelló d'Administració de l'Hospital de Sant Pau.

LES COLUMNES

Es troben columnes adossades a la porta d'entrada, suportant l'arc, i sustentant l'altar a l'interior de la capella.

La columna que suporta l'altar té un disseny molt esquematitzat, i és de secció circular, de pedra (veure fotografia nº 8).

La base és de secció quadrada, amb els vèrtex superiors arrodonits i unes volutes a les cantonades, semblant un capitell simplificat jònic invertit (encara que emmarcat amb una certa semblança a la base gòtica).

El fust és de secció circular.

El capitell és de secció quadrada, amb formes molt abstractes que recorda molt vagament el capitell jònic (quadre 24-C-10).

De les columnes de pedra que suporten els arcs de la porta d'entrada, una és de secció quadrada i l'altra és de secció circular (veure fotografia nº 6).

La columna de secció circular té la base de tipus gòtic, i el capitell és una evolució del capitell romànic inspirat en l'ordre jònic (quadre 24-B-4). L'altra columna no té base, i el capitell és de secció quadrada, amb un disseny evolucionat del romànic inspirat en l'ordre corinti (quadre 24-B-5).

Aquest dos capitells estan inspirats en els del claustre de Manresa. Això es pot apreciar comparant-los amb la fig. 489 titulada "Capitells dels Claustre de Manresa" del Volum II, del Segle IX al XI de "L'Arquitectura Romànica a Catalunya" per J. Puig i Cadafalch, A. de Falgera i Sivilla, i J. Goday i Casals.

CONCLUSIONS

El sistema columnari d'aquesta obra reflexa una certa vacil·lació de Domènech i Montaner entre el retorn als orígens, tot inspirant-se en elements de l'època en què la arquitectura catalana va tenir un dels millors moments personals i creatius (és a dir, el romànic), o evolucionar envers formes cada vegada més abstractes, i més personals.

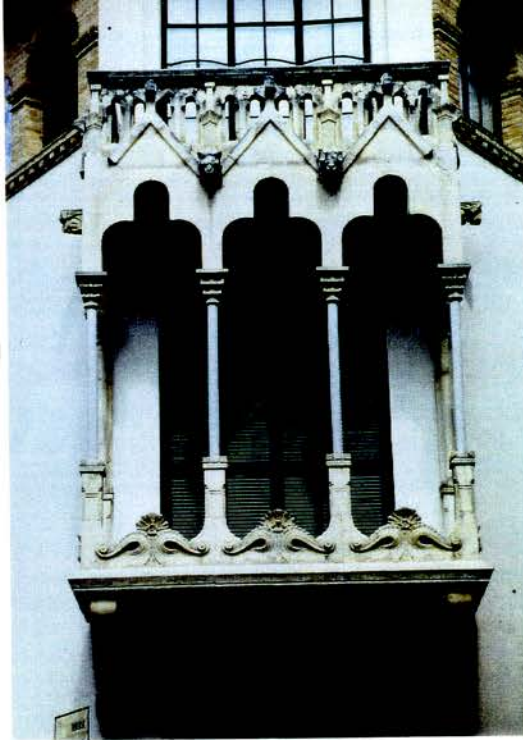

Foto 1
Tribuna oberta al pis principal de la Casa Domènech, volada sobre la planta baixa, i situada al vèrtex de les dues façanes exteriors. Està decorada amb formes d'inspiració gòtica en les columnetes i els arcs trilobulats.

Foto 2
Obertura del pis principal a la façana interior, emmarcada per una motllura senzilla només decorada a la part dels capitells adossats, amb relleus de temes vegetals. També es marquen els espais de la llinda i les bases però sense decorar.

2 3

Foto 3
Vista general des de la Riera Gabarra, amb façana a aquest carrer i al pati interior. Destaca el fris corregut de finestres de maó al pis superior. Les diverses obertures responen a tipologies molt diferents.

4

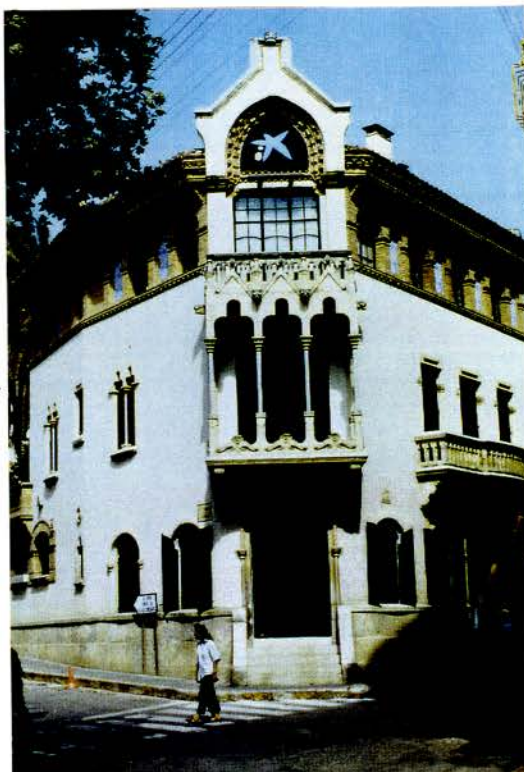

Foto 4
Vista frontal des de la cruïlla de les dues rieres amb tribuna destacada al primer pis fent de ròtula entre ambdues façanes.

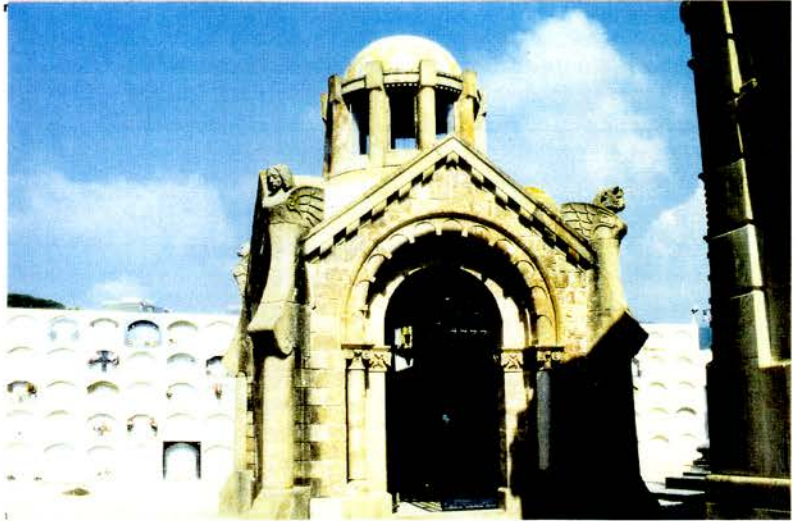
5

Foto 5
 Detall de mènsula de fusta adossada que suporta alhora una biga i l'arrencament de l'arc transversal del sostre, sobre l'espai de l'escala que organitza l'interior d'aquest edifici. Aquest element estructural està decorat, però, amb formes d'inspiració jònica.

6

Foto 6
 Detall de l'entrada al panteó Font, on es veuen tres tipus de capitells: composició vegetal, volutes jòniques i simplificació de l'ordre jònic, ja emprades a diferents obres.

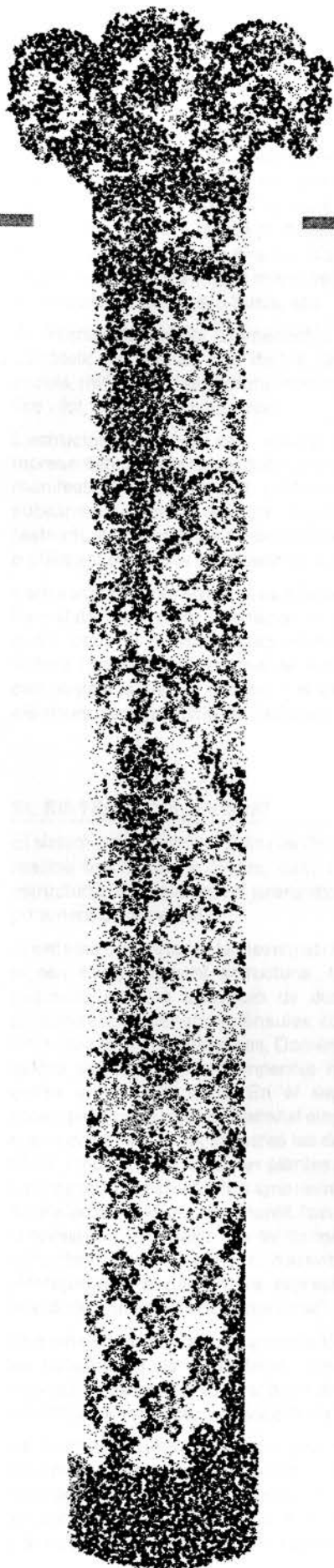
7

Foto 7
 Vista general de la capella-panteó Font al cementiri de Canet de Mar.

8

Foto 8
 Columneta que sustenta l'altar a l'interior del panteó, de base d'inspiració gòtica, fust llis i capitell jònic esquematitzat.

CONCLUSIONS

L'EDIFICI

La resolució formal del edificis en l'obra de Domènech i Montaner, està basada en un plantejament acadèmic, compost de sòcol, part central i coronament.

El sòcol, que normalment abasta tota la planta baixa, en les primeres obres és bastant opac, i va evolucionant envers una més gran transparència, convertint-se, a partir de la Casa Navàs, en una successió de columnes i arcades.

El cos central adopta dos plantejaments diferents, sent el més habitual el d'un mur opac amb obertures aïllades, encara que en alguns casos adquireix la composició d'una o varies arcades que allotgen dues o tres plantes, com el cas de l'Editorial Montaner i Simon, la façana posterior del pavelló 5-6 de l'Institut Pere Mata, o el Palau de la Música.

El coronament és l'element més estable, i sol ser un fris de finestres que, en alguns casos, està completat per rajoles.

En la composició de la façana principal dels edificis, Domènech i Montaner adopta la solució tripartita, emfasitzada per la col·locació d'un frontó o element esgraonat per sobre de la línia de coronament, que marca la simetria de l'edifici. Aquesta composició tan rígida va evolucionant al llarg de les obres, incloent-hi elements que trenquen la simetria. Això es produeix a partir de la Casa Rull de Reus, amb la inclusió, a la façana principal, d'una terrassa asimètrica. Destaca en aquest sentit, dins l'obra de Domènech i Montaner, la composició de les façanes principals dels pavellons d'Infermeria de l'Hospital de Sant Pau, amb una solució molt més elaborada i complexa, de gran valor compositiu.

Persisteix en Domènech i Montaner la utilització d'elements ròtula que fan girar les façanes en els edificis que fan cantonada; aquests elements són: la columna que suporta una torrassa, o les tribunes-miradors, situades a la cantonada. Si bé aquests elements sempre estan presents, la seva resolució concreta va variant en cada obra, no tant sols el seu tractament i tamany, sinó també la seva disposició dins de la cantonada, donant com a resultat un repertori de solucions molt interessants a nivell arquitectònic.

La composició de la façana lateral dels edificis en cantonada es realitza sempre de forma subordinada a la façana principal, donant gran valor al pla de la façana amb una línia marcadament horitzontal. El ritme de buits d'aquestes façanes és bastant monòton, però comença a evolucionar a la façana lateral del Gran Hotel de Palma

de Mallorca, i adquireix un gran valor estètic al Palau de la Música i a la Casa Fuster.

Altres elements del llenguatge arquitectònic de Domènech i Montaner, que utilitza a les façanes, són: la doble façana; l'estructura metàl·lica vista; la columnata; la balustrada de pedra calada profusament decorada amb temes vegetals i flors de gira-sol, o amb columnetes de vidre i ceràmica; les llindes mensulades a les obertures; les escultures de caps o busts, etc.

A l'interior de l'edifici, Domènech i Montaner sempre estableix una lectura fàcil de les característiques dels espais, mitjançant l'estructura espacial, l'ornamentació i, fins i tot, el sistema columnari.

L'estructura espacial dels espais més importants o representatius sempre és a doble alçada, amb l'estructura manifestant-se subdividint subtilment l'espai en tres subespais; mentres que als espais de segon ordre l'estructura es manifesta dividint l'espai en dos subespais, o utilitzant una volta recolzada en vuit arcs.

L'altre espai interior en el què es manifesta la preocupació formal de Domènech i Montaner és a les escales, a les quals dona el màxim protagonisme, establint al seu voltant l'organització interna de l'edifici, i afegint a la composició espacial la llum i el cromatisme com a elements configuradors de l'ambient.

EL SISTEMA COLUMNARI

El sistema columnari en l'obra de Domènech i Montaner realitza tres funcions alhora, com són: la pròpiament estructural, com a element jerarquitzador de l'espai, i la purament ornamental.

El sistema columnari està dissenyat manifestant sempre el seu comportament estructural, tant sigui pel seu esquema amb la utilització de dobles columnes, o columnes volades sobre mènsules, com per la secció de les mateixes. En el primer cas, Domènech i Montaner les utilitza per absorbir les penes horitzontals de les voltes o reduir la llum. En el segon cas, és una conseqüència directa del material emprat i dels esforços que suporta, sent més robustes les de pedra a la planta baixa, i més primes les de les plantes pis, i fins i tot quan ha d'utilitzar pilars metàl·lics amb revestiments (l'Auditori del Palau de la Música), manté l'esveltesa de la peça i la revesteix de mosaics, per tal de manifestar les seves característiques, sent coherent amb els seus plantejaments arquitectònics expressats a l'article "En busca de una arquitectura nacional".

Una altre exemple d'aquesta racionalitat estructural són les balustrades de vidre, ferro i ceràmica, en la que s'aprecia a través del vidre el nucli de ferro en forma de columna salomònica, que suporta la balustrada.

La jerarquització dels espais per mitjà del sistema columnari la realitza Domènech i Montaner amb la utilització de diferents tipologies en el mateix edifici, situant el tipus d'ordre clàssic o de inspiració d'ordres clàssics (preferentment el jònic) als llocs representatius,

i col·locant als llocs més secundaris els tipus més evolucionats de inspiració d'ordres clàssics, o d'estil propi.

L'ornamentació del sistema columnari es basa en general en els temes vegetals, però sobre tot en els temes florals d'acusat relleu i formes individualitzades. Es en aquest punt on s'integra plenament el sistema columnari en l'ambient lluminic dels espais amb grans obertures, que juntament amb el cromatisme dels acabats determina les característiques més acusades de l'arquitectura modernista de Domènech i Montaner.

LES TIPOLOGIES DEL SISTEMA COLUMNARI

Al sistema columnari de Domènech i Montaner, hi ha tres tendències d'actuació molt clares, que es manifesten al llarg de la seva obra professional, i que són les següents:

Mimètica

La primera tendència és la que es basa en un mimetisme dels ordres clàssics-històrics.

Aquest mimetisme es concreta a l'ordre clàssic jònic, al prerromànic mossàrab (llaceries), i al gòtic.

De inspiració

La segona tendència és la que es basa en una inspiració dels ordres clàssics-històrics.

Aquesta es concreta en dues actituds diferents preses per Domènech i Montaner.

Una actitud per realitzar el disseny dels capitells, és la esquematització dels elements de composició dels ordres clàssics corinti i compost, segons criteris que provenen del disseny estructuralista dels capitells metàl·lics; és a dir, consisteix en la simplificació de les formes clàssiques del capitell, mitjançant l'aplicació de la tecnologia del ferro.

L'altre actitud que Domènech i Montaner pren per realitzar el disseny dels capitells, és l'intercanvi dels elements de composició dels ordres clàssics-històrics, prenent com a base l'ornamentació vegetal del capitell gòtic; és a dir, és la elaboració de les formes dels capitells dels ordres clàssics-històrics (palmiforme egipci, jònic, corinti, o compost) amb la ornamentació vegetal (flors, fulles, o fruits) del capitell gòtic.

L'estil propi

La tercera tendència és la que aglutina totes les formes que poden definir-se com pròpies de Domènech i Montaner, la consolidació de les quals crea un estil propi.

Dins d'aquestes formes del llenguatge propi de Domènech i Montaner, hi ha dos elements que al llarg de la seva obra, han deixat constància de les característiques invariants, que permeten definir-los com elements de un estil propi. Aquests capitells són: el collaret floral format únicament per una massa vegetal que envolta la columna, i el cúbic.

Els altres elements del llenguatge propi de Domènech i Montaner no es concreten en formes definides constants al llarg de les seves obres, sinó que es concreten com dues línies de disseny de capitells en constant evolució. Aquestes dues línies són: la dels capitells amb formes derivades de la tecnologia del ferro, aplicades al ferro i a la pedra; i per últim la línia dels capitells amb formes abstractes que provenen de la simplificació d'elements florals totalment irreconeixibles, o les morfològiques.

Es dona la coincidència que els capitells de l'estil propi abstracte i els capitells de l'estil propi de la tecnologia del ferro sempre son utilitzats per Domènech i Montaner en espais secundaris; és a dir, experimentant amb les noves formes en llocs no compromesos, que no tinguin càrrega semàntica.

En les tipologies del sistema columnari a l'obra de Domènech i Montaner es detecten clarament dues tendències: una la de mostrar el capitell com un element purament decoratiu o de subratllar, quan la realitza, la seva missió estructural; ambdues responen a una racionalització del disseny del capitell per part de Domènech i Montaner.

L'EVOLUCIÓ DEL SISTEMA COLUMNARI

1879-1895 Etapa eclèctica

A la primera etapa de la trajectòria professional de Domènech i Montaner, el sistema columnari es basa en el mimetisme dels ordres clàssics, o en l'esquematització dels mateixos mitjançant l'aplicació de la tecnologia del ferro.

Es a dir, Domènech i Montaner te massa recent la seva formació eclèctica de l'Escola de Madrid, encara que mostra ja una actitud racionalista, per la qual no accepta la mímesi dels ordres clàssics-històrics en les columnes de ferro, portant-li a la recerca d'un nou estil a través de l'esquematització dels mateixos.

Això es degut a que les columnes de fosa es situen en llocs considerats com secundaris respecte a l'edifici, o pel fet de pertanyer a un edifici industrial o mercantil, que li permeten experimentar els seus plantejaments formals.

Les obres que estan dins d'aquest període, són dins de la línia d'esquematització estructuralista dels ordres clàssics: l'Editorial Montaner i Simon, l'Ateneo Catalanista de Canet de Mar, la Casa Roura de Canet de Mar, i el Cementiri de Comillas.

Després d'aquestes obres Domènech i Montaner abandonarà aquesta línia per iniciar, dins de la creació d'un estil propi, una línia derivada de la tecnologia del ferro.

Les obres que estan dins de la línia del mimetisme, dels ordres clàssic jònic, prerromànic de llaceries, i gòtic, són: el Cafè-Restaurant de l'Exposició de 1888, el Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona, el Palau Montaner, i el Seminari de Comillas.

De tota manera, la línia mimètica de l'estil gòtic, romandrà present d'una forma latent tot al llarg de la seva trajectòria professional, degut a la pervivència del plantejament eclèctic de jerarquitzar els espais mitjançant els estils de les columnes; aquesta actitud apareix en obres posteriors, com a la Casa Thomas, l'Institut Pere Mata, l'Hospital de Sant Pau, la Casa Lamadrid, el Castell de Santa Florentina, i la Casa Fuster.

1895-1902 Etapa floral d'evolució

En la segona etapa de la trajectòria professional de Domènech i Montaner, el sistema columnari es basa en la ornamentació vegetal (flors, fulles, i fruits), aplicada a uns capitells d'inspiració gòtica, o d'estil propi tipus "Collaret floral".

Les obres que pertanyen a aquesta segona etapa són: el Seminari i la Font de Tres Canys de Comillas, la Casa Thomas, el Institut Pere Mata, la Casa Rull, la Casa Navàs, ambdues a Reus, i també s'hauria de situar la Casa Lamadrid.

Aquest capitells d'inspiració gòtica apareixeran de forma continuada en aquesta etapa, i en canvi, de forma esporàdica comença a aparèixer els capitells de l'estil propi de Domènech i Montaner. Sorgeix també en aquesta etapa, de forma incipient, el cromatisme en el sistema columnari.

Els capitells d'inspiració del gòtic, es basen en el mencionat estil, però rebutgen des del principi la formació del fust de la columna com adossament de diverses columnetes de petit diàmetre; compagina el capitell d'origen gòtic amb la columna romànica de gran diàmetre.

El tema vegetal del capitell de seguida el dissenya amb formes d'acusat relleu i individualitzant les formes, des de l'inici de l'evolució.

L'aspecte d'aquesta columna sorpren per la seva escassa esveltesa; per la posició del capitell dins de l'element substantant, que fa que mai no rebí l'àbac el recolzament o neixement de l'arc, sinó que es perllonga por sobre d'ell un pilar de secció quadrada o octogonal; i per què s'aprecien clarament les formes vegetals, pel seu tamany, relleu i acusat realisme.

Aquest capitell d'inspiració del gòtic, es manifesta en què el motiu ornamental de tema vegetal (primer fulles, però de seguida flors, i fins i tot fruits), tingui sempre les formes acusades, però de forma individualitzada o formant una massa en forma de corona al voltant del capitell.

Les obres en les quals es manifesta el sistema columnari amb inspiració del gòtic són: la Casa Thomas, l'Institut Pere Mata, la Casa Rull, la Casa Navàs, l'Hospital de Sant Pau, la Casa Lamadrid, la Casa Lleó Morera, el Palau de la Música Catalana, i la Casa Fuster.

Un altre capitell del sistema columnari de Domènech i Montaner, és una variant de l'anterior, que prové de l'inspiració del gòtic juntament amb de l'ordre clàssic jònic. Aquest capitell es defineix com la substitució de les volutes del jònic per temes vegetals (flors o fulles). En aquest capitell es poden apreciar a les quatre

cantonades del mateix, masses vegetals arrodonides que sobresurten d'una perllongació circular del fust de la columna; sempre té astràgal de secció circular i àbac de secció quadrada.

Aquest capitell apareix a l'Institut Pere Mata, la Casa Navàs, l'Hospital de Sant Pau, la Casa Lleó Morera, el Palau de la Música Catalana, i a la Casa Fuster.

El capitell d'estil propi tipus "Collaret floral" és l'evolució d'aquest capitell d'inspiració del gòtic.

Aquesta evolució no es fa esperar; l'astràgal o anell inferior es va fent més petit fins perdre l'anell inferior, i quan perd també l'àbac, quedant únicament la massa vegetal, és quan es consolida un capitell de l'estil propi de Domènech i Montaner; aquest és el que Oriol Bohigas ha definit com "Collaret floral".

Les variants d'aquest capitell, són tres, que depenen de la forma del mateix:

La primera és la que la forma de la massa vegetal és com una semiesfera, on les formes vegetals no s'individualitzen. Aquesta forma solament es manifesta a la Casa Navàs de Reus, i a l'Hospital de Sant Pau.

La segona és aquella en què la forma és una pastilla o corona, amb l'envolvent de perfil recte. Aquesta forma és la que persisteix més dins del tipus "Collaret floral", manifestant-se per primera vegada al Institut Pere Mata, i posteriorment, a la Casa Rull de Reus, el Hospital de Sant Pau, la Casa Lleó Morera, el Palau de la Música Catalana, i una evolució d'aquest mitjançant el canvi d'escala respecte a la columna, i amb formes més abstractes que arriben a ser irreconeixibles respecte al model vegetal natural a la Casa Fuster.

La tercera és aquella en que la forma del capitell es destaca del fust únicament pels elements individualitzats de tema floral, és a dir, és un collaret de flors individualitzades. Aquesta forma es manifesta per primer cop a l'Hospital de Sant Pau, i posteriorment a la Casa Lleó Morera, i al Palau de la Música Catalana. Aquesta variant és possiblement la més coneguda, degut a que s'ubica a les obres més conegudes dintre del període més productiu de Domènech i Montaner.

Dins d'aquesta etapa, però, comença a aparèixer de forma molt esporàdica un model dins de l'estil propi, el derivat de la tecnologia del ferro, amb formes que responen a una racionalització del comportament estructural, amb petits elements ornamentals, que expressen clarament la seva missió.

En algunes ocasions, aquesta tecnologia Domènech i Montaner l'aplica a d'altres materials, com la pedra; això suposa una mostra de la seva inquietud per trobar un altre llenguatge per als capitells.

Aquesta tipologia es mostra de vegades amb petits elements ornamentals d'inspiració de l'ordre clàssic jònic.

Apareixen aquest tipus de capitells a la Casa Thomas, la Casa Navàs, la Fonda España, al Gran Hotel de Palma de Mallorca, el Palau de la Música, la Casa Fuster, i a la Casa Gasull de Reus.

1902-1907 Etapa floral de inspiració

En la tercera etapa de la trajectòria professional de Domènech i Montaner, el sistema columnari es basa en la utilització profusa de l'ornamentació vegetal (flors, fulles, i fruits), aplicada als capitells d'estil propi, sobre tot, en el tipus "Collaret floral", encara que apareixen els cúbics, que són d'aquest període; així com els derivats de la tecnologia del ferro, i els abstractes.

Aquesta etapa és la més productiva en quantitat, tipus, i variants de capitells, així com la de màxima exposició del cromatisme en els capitells. Domènech i Montaner es troba en el període professional on s'enfronta amb les obres més importants de la seva vida, i ho aprofita per manifestar tota la capacitat creativa, plenament dins del Modernisme.

Tots els capitells d'estil propi de forma cúbica, són d'aquesta etapa. Aquest capitell acusa un canvi d'escala important respecte al fust, denotant, per la seva forma tan potent i agressiva, la seva funció purament decorativa. La forma d'aquests capitells és cúbica, i aquesta ornamentació amb petites incissions a les cantonades, de tema vegetal, s'inclou com d'estil propi no tant per la puresa de la forma emprada, sinó per el canvi de escala tan espectacular que fa entre els elements que conformen el sistema columnari.

Aquest capitell apareix a l'Hospital de Sant Pau, i posteriorment a la Fonda España, i al Gran Hotel de Palma de Mallorca.

L'altre capitell d'estil propi que apareix en aquesta etapa és l'abstracta, en la que els capitells provenen de formes simplificades de l'estil floral totalment irreconeixibles, o morfològiques.

Apareixen per primer cop, com una mera insinuació, a la torre del rellotge del Pavelló d'Administració, i a la part alta dels pavellons d'Infermeria de l'Hospital de Sant Pau; posteriorment apareixen a la façana posterior de la Casa Fuster.

Tanmateix continuen en aquesta etapa els d'inspiració gòtic. Una variant puntual de la tipologia de inspiració gòtic d'un ordre clàssic, però en lloc del jònic, el compost, és a la Casa Lleó Morera.

Apareixen en aquesta etapa dos casos puntuals de capitells dins dels del tipus d'inspiració, que han de tractar-se com excepcions, que són una evolució dels estils històrics egipci palmiforme i de cúbic-corinti, i que es produeixen a la Fonda España. Aquests capitells per estar en columnes generalment de fundició, estan en llocs de caràcter industrial o mercantil, i gairebé mai en llocs nobles o representatius.

1907-1914 Etapa formes abstractes

En la quarta etapa de la trajectòria professional de Domènech i Montaner, el sistema columnari es basa únicament en l'existent a la Casa Fuster, donat que la resta de les obres d'aquesta etapa són de tamany petit, asumint Domènech i Montaner una activitat molt reduïda, amb resultats molt desiguals.

L'evolució del sistema columnari és molt ràpida, arribant a haver a la Casa Fuster, capitells amb formes evolucionades d'altres capitells de la mateixa obra.

Els capitells, de les columnes de l'exterior d'aquesta obra, es caracteritzen per un tamany molt gran, amb formes més dures, abstractes, potents i rotundes, provinents de temes florals;

en canvi, els capitells de les columnes de l'interior són elements més estilitzats de formes suaus, contingudes i subtils, però sense deixar de ser abstractes com les de l'exterior.

Aquesta diferenciació del sistema columnari de l'exterior amb el de l'interior, detecta un pas més en la jerarquització del sistema columnari, que subratlla la diferència entre l'espai exterior, més urbà i agressiu i l'interior més humà i sedant. Desde el començament de la seva obra Domènech i Montaner atorga al sistema columnari la tasca de jerarquitzar els espais, en funció de l'estil decoratiu del sistema columnari, assignant capitells florals inspirats a l'ordre jònic als espais de més gran representativitat.

RESUM DE L'EVOLUCIO DEL SISTEMA COLUMNARI

L'evolució dels capitells en el sistema columnari de l'obra de Domènech i Montaner, s'inicia amb un mimetisme dels ordres històrics, i amb una esquematització dels mateixos a través de la tecnologia del ferro.

Continua l'evolució mitjançant l'intercanvi d'elements, i canvi de les proporcions dels ordres històrics, restringint l'ornamentació a temes vegetals, donant com a resultat capitells "florals" d'inspiració dels ordres històrics (bàsicament el jònic, o el gòtic).

La simplificació dels elements amb referències als ordres històrics, deixant els elements purament ornamentals del capitell "floral" d'inspiració gòtica, evolucionava cap a la creació del capitell "Collaret floral", del repertori propi de Domènech i Montaner.

L'aplicació de la tecnologia del ferro a les formes dels capitells, consistent en la racionalització del disseny basant-se en el comportament estructural de l'element, genera la creació d'una segona tipologia pròpia del sistema columnari de Domènech i Montaner.

El canvi d'escala entre els elements del sistema columnari, amb acusada desproporció entre el fust i el capitell, adoptant aquest últim la forma pura cúbica, genera la creació de la tercera tipologia del sistema columnari de Domènech i Montaner.

L'evolució dels capitells florals d'inspiració dels ordres històrics, vers formes cada cop més abstractes i irreconeixibles, aplicant al mateix temps el canvi d'escala entre els elements del sistema columnari, genera l'última tipologia de l'estil propi del sistema columnari de Domènech i Montaner.

CONCLUSIO

Junt abans de que desapareguessin els capitells de l'arquitectura, i quan ja semblava que tot estava dit dins del sistema columnari, Domènech i Montaner és capaç, amb un plantejament d'honestedat de les formes i racionalització de la utilització dels materials, de fer una proposta coherent en el disseny del sistema columnari, basat primerament en una línia ornamental, que després es complementaria amb una línia estructuralista, les quals derivaran en última instància cap a l'abstracció.

Es en aquest punt en el que es pot afirmar que l'aportació del sistema columnari de Domènech i Montaner a l'arquitectura és la creació d'un estil propi, totalment definit per unes lleis de composició.

1879 - 1895 ECLECTICA

1895 - 1902 FLORAL D'EVOLUCIO

1902 - 1907 FLORAL D'INSPIRACIO

1907 - 1914 FORMES ABSTRACTES

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
		EDITORIAL MONTANER Y SIMON	ATENEU CANET	CAFE RESTAURANT EXPOSICIO	SALO DE CENT AJUNTAMENT	PALAU MONTANER	CASA ROURA CANET	SEMINARI COMILLAS	CASA THOMAS	INSTITUT PERE MATA REUS	CASA RULL REUS	CASA NAVAS REUS	CASA LAMADRID	HOSPITAL SANT PAU	FONDA ESPANYA	GRAN HOTEL MALLORCA	CASA LLEO MORERA	PALAU DE LA MUSICA	CASTELL SANTA FLORENTINA	CASA FUSTER	BIBLIOTECA FONT DE RUBINAT	CASA GASULL REUS	CASA SOLA OLOT	CASA DOMENECH CANET	PANTEO FONT CANET
MIMETICA	A1 JONIC																								
	A2 LLACERIES																								
	A3 GOTIC																								
D'INSPIRACIO	B1 CORINTI																								
	B2 COMPOST																								
	B3 PALMIFORME																								
	B4 JONIC																								
	B5 CORINTI																								
	B6 COMPOST																								
	B7 FORMES INDIVIDUALITZADES																								
	B8 FORMES MASA																								
	B9 FORMES AMB NERVI																								
	ESTIL PROPI	C1 CUBIC																							
C2 CORONA																									
C3 CORONA																									
C4 SEMIESFERA																									
C5 COLLARI																									
C6 COLLARI																									
C7 COLLARI																									
C8 TECNOLOGIA																									
C9																									
C10 ABSTRACTES																									
C11																									

AGRAÏMENTS COL.LABORACIONS REBUDES PER LA TESI

Aquesta tesi ha merescut una beca per part de la Fundació Caixa de Catalunya, consistent en un ajut econòmic per a despeses necessàries derivades de les tasques de recerca. Es per això que volem agrair en primer lloc al senyor J.L. Giménez-Frontin, en representació de la Institució que dirigeix, la seva confiança en aquest treball.

No ha estat menor el suport rebut per part del tutor de la tesi, Oriol Bohigas, qui des del començament de la proposta del tema escollit, ha sigut un notable conseller i un eficaç suggeridor de importants conclusions al llarg de tota la recerca realitzada, facilitant-me en gran manera la meva tasca.

A continuació volem esmentar les persones i institucions que amb el seu desinteressat ajut han permès d'accedir a les nombroses fonts i arxius per estudiar a fons l'obra de Domènech i Montaner.

- Luis Domènech Girbau (Arxiu Domènech), Barcelona.
- Oriol Bohigas (Arxiu Bohigas), Barcelona.
- Arxiu Històric COAC, Barcelona.
- Arxiu Administratiu Municipal, Barcelona.
- Hemeroteca de La Vanguardia, Barcelona.
- Arxiu Andreu Muntaner, Palma de Mallorca.
- Lourdes Figueras, Barcelona.

Tampoc hauria estat possible el present treball sense el permís d'accés de totes les persones que ocupen, poseeixen o dirigeixen els edificis tractats, i que anem a esmentar en una relació que segueix l'ordre cronològic de les obres:

- Ateneo Catalanista de Canet de Mar: Sr. Josep Rovira, Alcalde de Canet de Mar.
- Cafè Restaurant de l'Exposició Universal: Sr. Piqué, Museu de Zoologia-Parc de la Ciutadella, Barcelona.
- Saló de Cent, Ajuntament de Barcelona: Francesc Galmés, Asunción Bosch, Olga Peña (Ajuntament de Barcelona), Barcelona.
- Obres a Comillas: Javier Zurbano (Jesuites Santander) i José Llano (guia al Seminari Comillas). Santander.
- Casa Thomas: B.D Edicions de disseny, Barcelona. Bufet José Mª Antras, Barcelona.

- Institut Pere Mata, Reus: Dr. Lavat, director i Sr. Juan Salvadó, oficina tècnica), Reus.

- Casa Navás, Reus: Joaquín Blasco Font de Rubinat, Reus.

- Hospital de la Santa Creu i Sant Pau: Didac Amat i Domingo (Cap del Servei de Relacions Públiques de l'Hospital) i Francesc Torrents (Aparellador Hospital S. Pau), Barcelona.

- Casa Lamadrid: Antonio Solanas, Barcelona.

- Gran Hotel de Palma de Mallorca: Ferran Coma (coordinador de "La Caixa" Mallorca), i Frederic Soberats (Restaurador Ajuntament Palma. Assessor "La Caixa").

- Casa Lleó-Morera: Sr. Lorente, Barcelona.

- Palau de la Música Catalana: Sr. Jordi Montull (Palau de la Música), Carles Díaz (arquitecte), Barcelona.

- Castell de Santa Florentina, Canet de Mar: Sres. Hartmann - Campmany, Barcelona.

- Casa Fuster: Jaume Viñals, (Arquitecte d'ENHER), Barcelona.

- Biblioteca Font de Rubinat, Reus: Joaquín Blasco Font de Rubinat, Reus.

- Casa Gasull, Reus: Cecília Julià de Campmany, Barcelona.

- Casa Solà, Olot: Josep Mª de Solà-Morales, Girona.

Tanmateix, hem pogut conèixer de prop alguns d'aquests edificis, les persones responsables dels quals no ens han donat el seu nom. Valgui aquest agraïment també per ells, que només esmentem pel nom de l'obra:

- Editorial Montaner i Simon: Fundació Tàpies, Barcelona.

- Palau Montaner, Barcelona.

- Casa Roura, Canet de Mar: Restaurant Sant Jordi. Canet de Mar, Barcelona.

- Fonda España: Hotel España, Barcelona.

I per últim volem fer testimoni de l'agraïment personal per la seva col.laboració a Mª Carmen García i Ventosa, Raül Montes, i especialment a Lourdes Grases Trías de Bes.